

beskrevne Maade, avler man i Neglen 6 Dresdner Skjepper, (henved 5 danske Lønder), hvoraf man faaer $3\frac{1}{2}$ Centner Olie.

Et ganske usforklarligt Phænomen maa dog her bemærkes, og det er, at denne Plante altid findes imellem Horren, selv der, hvor der aldrig er dyrket Dodder. Ja selv om man har rensket Hørfrøet paa det omhyggeligste, og er ganske overbevist om at der ikke findes et Korn Dodderfrø deri, saa vil der dog altid vise sig flere eller færre Dodderplanter mellem Horren; og man vil endog have bemærket, at Dodderen under visse Veirligets Forhold har vundet Herredømmet over Horren og er bleven meget bedre end denne, hvorved man er faldet paa, at der under saadanne Forhold skulde foregaae en Forvandling, hvorved Hørfrøet blev til Dodder. Da dette nu ikke er efter Naturens Orden, saa var det meget at ønske, at faae nærmere Oplysning derom.

Linbergers Underviisningsanstalt for Runkelroesukkers Tilvirkning i det Smaa som en huuslig Industrie.*)

Min Læreanstalt — siger Hr. Linberger — for den praktiske Veiledning i at kunne tilberede Sukker

*) Af et Brev til Hr. E. André, i „Deconomische Nieuigkeiten,“ No. 2, 1837.

af Kunkelroer i Huusholdningerne, er for dette Aar aabnet fra 1ste November til sidste Marts, og for denne Kunst, der fuldkomment kan læres i to Dage og ved Hjælp af Redskaber, som findes i enhver Huusholdning, er Honoraret 20 fl. C. M. (omtr. 18½ Rbd.); for at lære at raffinere dette Sukker, d. v. s. danne det i Toppe, saa at det bliver hvidt lige til Spidsen, 10 fl. C. M. Min Methode er saa simpel, at Enhver, som blot engang har lavet Thee eller Kaffe, fuldkomment kan lære den hele Kunst i to Dage og strax udøve den hjemme. Dog lader min Fremgangsmaade sig ikke meddele skriftlig ved Recepter. Den maa absolut sees, alle Fordele og Haandgreb, som forekomme derved, maa praktisk vises, eftergjøres og saaledes grundigt og tilfredsstillende læres; og jeg kan ikke gjøre som de Herrer Zier og Hanewald i Quedlinburg, der mod et Honorar af 100 Frederiksd'or tilsende Folk 100 Mile borte deres Recepter, uden at bekymre sig om, hvorvidt det vil lykkes disse at efterligne hvad der opgives dem.

Hvor stor end den pecuniære Fordeel kan være for Kunkelroe-Sukkerfabrikkerne, saa kunne disse dog, efter min Mening, paa ingen Maade maale sig med Sukkertilberedningen i Huusholdninger. Et Sukkerfabrik, der anvender en stor Kapital paa sine Bygninger, Redskaber, som Driftskapital i Røevæsen, og til Folkeløn, og som ligeledes paa den anden Side maa betale sine Medhjælpere og

Arbeidsfolk godt, arbeider bestandigt med store, renteslugende Summer, der ogsaa maae bringes med i Beregningen af Udbyttet. Derimod behoves der til den huuslige Suffertilberedning ingen Fonds; man arbeider uden mærkelig Driftskapital, da Landmanden næsten uden Omkostninger kan om Vinteren til dette Arbeide bruge de Folk, som han for Sommerarbeidets Skyld dog nødvendigviis maae holde, ligesom ogsaa Røeavlens og selve Tilberedningen efter en saa lille Maalestof kan drives med større Simpelt, Omhyggelighed og Held.

En Byrde, der hviler tungt paa eet Punct, bevæges lettere naar den bliver fordeelt; og saaledes er det ogsaa i Industrien ved mange Producters Frembringelse i det Store, hvilke med mere Fordeel fremskaffes i det Smaa, som f. Ex. Tobak, Saffor, Valmue, Bliin, Hamp og Hør. Samme Forhold finder og Sted ved Røeavlens. Deraf kom det og, at der, efter min Underviisning ifjor, allerede i dette Aar kom over hundrede smaae Huusholdningsfabrikker for Røesukker igang her i Ungarn, og at deres heldige Fremgang har vakt en levende Interesse for disse Foretagender, der hverken besværes af Driftskapital eller hæmmes af Mangel paa Sukkerets Uffætning, og altsaa ere frie for alle Ulemper. Og saaledes haaber jeg, at, da det ene villigt understøtter det andet og intet Hemmelighedsfræmmerie hersker, denne Industrie vil i næste Aar være indført hos tre Gange saamange Familier.

Kun paa denne simple Maade kan og vil et Land snart være i Stand til at dække sit Forbrug af Sukker, bringe dette som et indenlandsk Product i Handelen og fylde Torvene dermed.

Følgende Exempel vil gjøre det indlysende, hvorledes endog Foretagendet lønner sig i det Mindre. En Skolelærer i Bekescher Comitatus lærte Sukkertilberedningen hos mig forrige Vinter. Ved Hjælp af sin Svoger og Gudsfader (Sógors Koma) lykkedes det ham i denne Sommer at avle 6000 Ctr. Runkelroer. Disse tre Familier forarbejde i Fællesskab dette Quantum Roer; Fabrikken selv er en Wiinkjælder med Pressehuus, beliggende bag ved Landsbyen; Døttrene og Sønerne rive Roerne, Mændene afpræsse det Røve paa en sædvanlig Wiinpresse og Skolelæreren selv, som Mester, henskoger Saften til Chrystallisation. Affaldet fra Pressningen gives daglig til en anden Familie, og saaledes udbringer dette lidet Samfund, i Trækfar, daglig en Top Sukker af 100 til 120 Punds Vægt, som af de derværende Jøder bringes i Handelen.

Imidlertid maa man ikke troe at Ungarn udeslukkende kun har saadanne smaae Fabrikker; thi fra 1830 ere flere store Etablissementer blevne oprettede af udmærkede Patrioter. Dhr. Joseph Greve af Appony, Ferd. Greve af Traun, Carl Greve af Forgats, Fyrst August af Otescalhy, Dhr. von Ritter, Laesny og flere Andre eie Sukkerfabrikker, af hvilke hvert enkelt tilvirker 1000 til 2000 Ctr.

Sukker aarlig. Jeg selv har i denne Sommer oprettet fire anseelige Sukkerfabrikker; nemlig hos den hoist fortjensfulde og i oekonomisk og teknisk Henseende berømte Hr. Anton Grebe af Forgats i Gats, Neograter Comitát, hos Hr. Alois Grebe af Ulmaszky i Szárkát i Bihárer Comitát, hos Enke-
Baronesse von Forray, født Grevinde Brunzwig, i Urader Comitát, og hos Hr. Johan v. Bohus i Bilogos ved Mennescher-Bjergene i samme Comitát. Alle disse Fabrikker have den bedste Fremgang. Og da disse Foretagender alle svare til de Forventninger, man gjorde sig om deres Fremgang og Nytte, og alle bestyres af Personer, som ere underviste af mig og som ikke gjøre overdrevne Fordringer for den Tjeneste, de yde, men nøies med den i Egnen sædvanlige Løn og om Sommeren besørge Røeavlén, saa finde flere Herrer sig foranledigede til at sende deres Betjente til mig for at de kunne lære Sukkertilberedningen og til Foraaret indrette Sukkerfabrikker.

Skulde der ønskes flere Oplysninger over den omhandlede Gjenstand saavel som om selve Røeavlén, — begge har jeg siden Aaret 1823 beskæftiget mig med og skjænket dem særdeles Opmærksomhed, — da er jeg gjerne til Tjeneste.

Pesth, den 21de November. 1836.

J. G. Linberger.

(Keopoldstadt, Mondgasse, No. 311).